
تفسیر نمونه جلد ۶ صفحه ۲۵۷

آیه ۹۰-۹۳

آیه و ترجمه

و قال الملا الذين كفروا من قومه لئن اتبعتم شعيبا انكم اذالخصرون ۹۰
 فاخذتهم الرجفة فاصبحوا في دارهم جثمين ۹۱
 الذين كذبوا شعيبا كان لم يغنوا فيها الذين كذبوا شعيبا كانوا هم الخسرین ۹۲
 فتولى عنهم و قال يقوم لقد ابلغتكم رسلت ربی و نصحت لكم فكيف اسی علی
 قوم كفرین ۹۳

ترجمه :

۹۰ - اشراف زورمندی که از قوم او کافر شده بودند گفتند: اگر از
 شعیب پیروی کنید زیان خواهید کرد.
 ۹۱ - سپس زمینلرزه آنها را فرو گرفت و صبحگاهان به صورت اجساد بیجان
 در خانه هاشان مانده بودند.
 ۹۲ - آنها که شعیب را تکذیب کردند (آنچنان نابود شدند که) گویا هرگز در
 آن (خانه ها) سکنی نداشتند، آنها که شعیب را تکذیب کردند آنها زیانکار بودند.
 ۹۳ - سپس از آنها روی برتافت و گفت من رسالات پروردگارم را به شما ابلاغ
 کردم و خیرخواهی نمودم، با این حال چگونه بر حال قوم بیایمان تاسف
 بخورم؟!

تفسیر :

آیه نخست، از تبلیغاتی که مخالفان شعیب در برابر تابعان او می کردند سخن به
 میان آورده، می گوید: «اشراف و متکبران خودخواهی که

تفسیر نمونه جلد ۶ صفحه ۲۵۸

راه کفر را پیش گرفته بودند، به کسانی که احتمال می دادند تحت تاثیر دعوت
 شعیب واقع شوند، می گفتند به طور مسلم اگر از شعیب پیروی کنید از
 زیانکاران خواهید بود» (و قال الملا الذين كفروا من قومه لئن اتبعتم شعيبا
 انكم اذا لخاصرون).

و منظورشان همان خسارتهای مادی بود که دامنگیر مومنان به دعوت شعیب می‌شد، زیرا آنها مسلماً بازگشت به آئین بت‌پرستی نمی‌کردند، و بنابراین می‌بایست به زور از آن شهر و دیار اخراج شوند و املاک و خانه‌های خود را بگذارند و بروند.

این احتمال در تفسیر آیه نیز هست که منظورشان علاوه بر زیانهای مادی، زیانهای معنوی بوده است زیرا راه نجات را در بت‌پرستی می‌پنداشتند، نه آئین شعیب.

هنگامی که کارشان به اینجا رسید و علاوه بر گمراهی خویش در گمراه‌ساختن دیگران نیز اصرار ورزیدند، و هیچگونه امیدی به ایمان آوردن آنها نبود، مجازات الهی به حکم قانون قطع ریشه فساد به سراغ آنها آمد، «زلزله سخت و وحشتناکی آنها را فراگرفت، آنچنان که صبحگاهان همگی به صورت اجساد بیجانی در درون خانه‌هایشان افتاده بودند» (فاخذتهم الرجفة فاصبحوا فی دارهم جاثمین).

در ذیل آیه ۷۸ همین سوره، تفسیر «جاثمین» گذشت. و نیز گفتیم تعبیرات مختلفی که درباره عامل نابودی این جمعیت آمده است هیچگونه منافاتی با هم ندارند، مثلاً در مورد قوم شعیب، عامل مرگشان در آیه مورد بحث، «زلزله» و در آیه ۹۴ سوره هود «صیحه آسمانی» و در ۱۸۹ سوره شعراء «سایبانی»

تفسیر نمونه جلد ۶ صفحه ۲۵۹

از ابر کشنده» ذکر شده است، که همه به یک موضوع باز می‌گردد و آن اینکه یک صاعقه وحشتناک آسمانی که از درون ابری تیره و تار بر خاسته بود، شهر آنها را هدف خود قرار داد، و به دنبال آن (آنچنان که خاصیت صاعقه‌های عظیم است) زمین‌لرزه شدیدی تولید شد و همه چیز آنها را درهم کوبید. سپس ابعاد وحشتناک این زلزله عجیب را با این جمله در آیه بعد تشریح کرده، می‌گوید: «آنها که شعیب را تکذیب کردند آنچنان نابود شدند که گویا هرگز در این خانه‌ها سکنی نداشتند!» (الذین کذبوا شعیبا کان لم یغنوا فیها).

و در پایان آیه می‌فرماید: آنها که شعیب را تکذیب کردند، زیانکار بودند، نه مومنان (الذین کذبوا شعیبا کانوا هم الخاسرین).

گویا این دو جمله پاسخی است به گفته‌های مخالفان شعیب، زیرا آنها تهدید کرده بودند که در صورت عدم بازگشت به آئین سابق، او و پیروانش را بیرون خواهند کرد، قرآن می‌گوید خداوند آنچنان آنها را نابود کرد که گوئی هرگز در آنجا سکونت نداشتند، تا چه رسد به اینکه بخواهند دیگران را بیرون کنند. و نیز در مقابل آنها که می‌گفتند پیروی شعیب، باعث خسران است قرآن می‌گوید سرانجام کار، نشان داد که مخالفت با شعیب عامل اصلی زیانکاری بود.

تفسیر نمونه جلد ۶ صفحه ۲۶۰

و در آخرین آیه مورد بحث، آخرین گفتار شعیب را می‌خوانیم که او از قوم گنهکار روی برگردانید و گفت: «من رسالات پروردگارم را ابلاغ کردم، و به مقدار کافی نصیحت نمودم و از هیچگونه خیرخواهی فروگذار نکردم» (فتولی عنهم و قال یا قوم لقد ابلغتکم رسالات ربی ونصحت لکم). «با این حال تاسفی به حال این جمعیت کافر نمی‌خورم، زیرا آخرین تلاش و کوشش برای هدایت آنها به عمل آمد ولی در برابر حق سر تسلیم فرود نیاوردند، و می‌بایست چنین سرنوشت شومی را داشته باشند (فکیف آسی علی قوم کافرین). آیا این جمله را شعیب بعد از نابودی آنها گفت یا قبل از آن، هر دو احتمال امکان دارد، ممکن است قبل از نابودی گفته باشد، ولی به هنگام شرح ماجرا بعد از آن ذکر شده باشد. ولی با توجه به آخرین جمله که می‌گوید: سرنوشت دردناک این قوم کافر، هیچ جای تاسف نیست، بیشتر به نظر می‌رسد که این جمله را بعد از نزول عذاب گفته باشد، و همانطور که در ذیل آیه ۷۹ همین سوره نیز اشاره کردیم اینگونه تعبیرات در برابر مردگان بسیار گفته (شواهد آن رانیز در همانجا ذکر کردیم).